Sosiaali- ja terveysministeriö

HE sairausvakuutuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 150/2025 vp)

Eva Ojala
Hallitusneuvos

Erityisraskausrahan muutokset 1/3

- Erityisraskausraha on tarkoitettu turvaamaan raskaana olevan ansionmenetystä silloin, kun hän joutuu jäämään pois ansiotyöstään (palkansaaja/yrittäjä) työhön liittyvän vaaraa aiheuttavan tekijän vuoksi.
  - Voimassa olevan säännöksen mukaan oikeus, jos vakuutetun työtehtäviin tai työoloihin liittyvä *kemiallinen aine, säteily tai tarttuva tauti taikka muu vastaava seikka* vaarantaa hänen tai sikiön terveyden”
  - VNA:ssa sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta säädetään tarkemmin, mitä laissa tarkoitetut vaaratekijät ovat
- Ehdotettujen muutosten taustalla huhtikuussa 2024 voimaan tullut raskaussuojeluasetus (VNA raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä 143/2024 vp).
  - Raskaussuojeluasetusta muutettiin vastaamaan aiempaa paremmin raskaussuojeludirektiiviä (92/85/ETY)

→ Erityisraskausrahaan oikeuttavia vaaratekijöitä ehdotetaan laajennettavaksi vastaamaan raskaussuojeluasetuksessa säädettyä.

Erityisraskausrahan muutokset 2/3

- Ehdotuksen mukaan erityisraskausrahaan olisi oikeus, jos raskaana olevan työtehtäviin tai työoloihin liittyvä *kemiallinen, biologinen, fysikaalinen tai fyysinen tekijä, työolosuhde taikka muu vastaava seikka* vaarantaa hänen tai sikiön terveyden.
  - VNA:ssa sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta säädettäisiin jatkossakin tarkemmin vaaratekijöistä. Tarkoitus kuitenkin on, että ne vastaavat raskaussuojeluasetuksessa säädettyjä vaaratekijöitä.
- Merkittävin ero koskee työhön liittyviä fysikaalisia tai fyysisiä tekijöitä, jotka eivät tällä hetkellä ole erityisraskausrahan perusteena.
  - Raskaussuojeluasetuksessa mainittuja fysikaalisia tai fyysisiä tekijöitä:

    Melu, ionisoiva säteily, ionisoimaton säteily, äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, iskut, tärinä ja liike, taakkojen käsittely, liikkeet ja asennot, liikkuminen, henkinen ja fyysinen väsymys sekä muut työntekijän toimintaan liittyvät fyysiset rasitukset.
  - Yötyö

Erityisraskausrahan muutokset 3/3

- Lisäksi ehdotetaan, että erityisraskausrahaa voisi saada osittaisena, jos työhön liittyvä riski on vältettävissä lyhentämällä työaikaa osa-aikatyöksi.
  - Oikeus osittaiseen erityisraskausrahaan, jos päivittäinen työaika enintään viisi tuntia
- Työsopimuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös osittaisesta erityisraskausvapaasta.
- Huom. ehdotetut muutokset eivät muuta työnantajan työsuojeluvelvoitteita, jotka ovat aina ensisijaisia työntekijän erityisraskausvapaaseen nähden. Jos työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa raskaana olevalle, työnantajan on ryhdyttävä tarvittaviin torjuntatoimenpiteisiin. Jos vaaratekijää ei voida poistaa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä tälle sopiviin työtehtäviin.

Erityisraskausrahan muutosten vaikutusarviot

- Parantaa niiden työntekijöiden asemaa, joiden kohdalla työhön liittyvää riskiä ei ole mahdollista poistaa, ja jotka nykyisen lainsäädännön mukaisesti joutuisivat jäämään työstään pois ilman toimeentuloa turvaavaa erityisraskausrahaa.
- Työnantajan velvoitteet eivät muutu. Työnantajan työsuojeluvelvoitteet ovat jatkossakin ensisijaisia erityisraskausvapaaseen nähden.
- Karkean arvion mukaan etuuden saajien määrä kasvaisi n. 1000-2000 henkilöllä, mutta toisaalta on oletettu, että osin raskaana olevien sairauspäivärahan saajien määrä laskisi -> päädytty päivärahan saajien kasvuun n. 750 henkilöllä.
- Etuusmenojen kasvu noin 8 miljoonalla eurolla. Rahoitetaan työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien vakuutusmaksuilla (vaikutus arvioidaan vähäiseksi).

Luovutuspäivärahan muutokset 1/2

- Luovutuspäiväraha perustuu ns. kudoslakiin (ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettu laki 101/2001), mutta sen määräytymisestä säädetään sairausvakuutuslaissa.
  - ”elimen, kudoksen tai solujen luovuttajalla on elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi oikeus saada päivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.”
- Luovutuspäivärahan määräytymistä ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutuspäivärahan määrä vastaisi elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta taikka siihen liittyviin välttämättömiin tutkimuksiin osallistumisesta aiheutunutta tosiasiallista ansionmenetystä
  - Tällä hetkellä määräytyy vuositulon perusteella, sairauspäivärahan laskukaavalla eli ei ole ns. täysi ansionmenetyskorvaus.

Luovutuspäivärahan muutokset 2/2

- Samalla selkeytetään nykyistä sääntelyä.
  - Luovutuspäivärahan määräytymisestä ja maksamisesta oma pykälä sairausvakuutuslakiin.
  - Tarkennuksia sen suhteen, mitä sairausvakuutuslain säännöksiä luovutuspäivärahaan sovelletaan ottaen huomioon etuuden tarkoituksen korvata aiheutunutta todellista ansionmenetystä.

- Muutoksen taloudelliset vaikutukset hyvin vähäiset.

Erityishoitorahan muutokset 1/2

- Erityishoitoraha tarkoitettu korvaamaan lyhytaikaista tai tilapäistä ansionmenetystä, joka aiheutuu vanhemman osallistumisesta lapsensa sairaudesta tai vammasta johtuvaan hoitoon tai kuntoutukseen.
  - Maksetaan vanhemmalle, joka on alle 16-vuotiaan lapsensa sairaanhoitoon liittyvään, nopeasti kehittyvään tai vaativaan hoidolliseen vaiheeseen osallistumisen tai lapsensa kuntoutuksen vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään.
- Erityishoitorahaan on oikeus mm. vakuutetulla, joka osallistuu:
  - *Erikoissairaanhoidon tasoisessa toimintayksikössä taikka erityishuoltopiirin toimintayksikön erikoissairaanhoidon tasoisella poliklinikalla* lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan hoitoon tai kuntoutukseen. Seitsemän vuotta täyttäneen lapsen osalta edellytetään, että sairaus tai vamma on vaikea.
  - Em. hoitoon liittyvään, lapsen vaikean sairauden tai vaikean vamman vuoksi annettavaan kotihoitoon.

Erityishoitorahan muutokset 2/2

- Ehdotetaan muutettavaksi säännöksen sanamuotoa lapsen hoitopaikan osalta siten, että se vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä tapahtuneita muutoksia.
- Muutetaan sanamuoto vastaamaan paremmin tarkoitusta siten, että oikeus erityishoitorahaan olisi vakuutetulla, joka osallistuu lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan *erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon tai kuntoutukseen* -> hoidon taso olisi ratkaiseva, ei yksinomaan hoitopaikka tai terveydenhuollon toimintayksikkö.
- Muutoksen vaikutukset käytännössä vähäiset, sillä vastaa pitkälti nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Muut muutokset

- Hallituksen esitys sisältää edellä mainituista sairausvakuutuslain muutoksista aiheutuvia välttämättömiä muutoksia eräisiin muihin sairausvakuutuslain säännöksiin sekä työttömyysturvalakiin, työntekijän eläkelakiin, yrittäjän eläkelakiin, merimieseläkelakiin, julkisten alojen eläkelakiin ja tuloverolakiin.
- Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi säädöshuoltona eräitä teknisluonteisia korjauksia sairausvakuutuslakiin.

Voimaantulo

- Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2026
- Myös VNA sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta muutettava ja voimaan samasta ajankohdasta.